

STARKE & KAMMERER WIEN (1900) ŠT. 10111¹

Dušan Kogoj

Teodolit – trinitni tahimeter ima vse sestavne dele, značilne za natančnejše tovrstne instrumente tistega časa. Instrument se pritrdi na stativ s srčnim vijakom, centriranje je mogoče z navadnim grezilom. Horizontaliranje omogočata dve med seboj pravokotni cevni libeli na alhidadi. Mesto horizonta vertikalnega kroga zagotovi zavarovalna libela, ki je togo povezana z noniji vertikalnega kroga in se jo vrhuni z elevacijskim vijakom. Na daljnogled je pritrjena precizna reverzibilna (obrnljiva) cevna libela, ki omogoča natančno horizontaliranje vizurne osi in s tem niveliranje ter dodatno natančno kontrolo lege indeksov vertikalnega kroga (povezava z zavarovalno libelo).

Horizontalni krog teodolita je zaščiten. Premer kroga je 15 cm, vgravirana razdelba na posrebrenem kovinskem nosilcu je seksagezimalna (polni kot je 360°), osnovni interval razdelbe je 10'. Čitanje je omogočeno na dveh diametralnih mestih kroga s skalnim mikroskopom. Skala, vgravirana na stekleno ploščo, razdeli osnovni interval razdelbe na 10 delov, enota skale je 1', cenitev 0.1' (6"). Instrument ima ob sohi repeticijsko napravo s privojnim in mikrometrskim vijakom, ki omogoča natančno nastavitve vrednosti horizontalne smeri.

Vertikalni krog ni zaščiten, premer kroga je 12 cm, vgravirana razdelba na posrebrenem kovinskem obroču je kontinuirana seksagezimalna, pri horizontalni vizuri je odčitek 0° (I. krožna lega) ali 180° (II. krožna lega). Na razdelbi se čitajo vrednosti vertikalnih (višinskih) kotov. Osnovni interval razdelbe je 10'. Čitanje je omogočeno z lupama na dveh diametralnih mestih kroga. Del osnovnega intervala razdelbe se določi s pomočjo nonijev. Nonija razdelita osnovni interval razdelbe na 30 delov, enota čitanja je tako 20".

Premer objektiv daljnogleda je 34 mm, povečava daljnogleda je 35-kratna. Daljnogled ima Ramsdenov izvlečljivi okular. Na stekleni plošči je napet nitni križ, ki ima dvojno vertikalno nit in distančni niti, ki omogočata optično merjenje dolžin (Reichenbachov razdaljemer). Velika konstanta razdaljemera je 100, adicijska konstanta pa je določena na osnovi goriščne razdalje in ekscentricitete objektiv.

Instrument je bil izdelan v prvih letih 20. stoletja. Taki instrumenti so se pri nas uporabljali do 60. let prejšnjega stoletja.

dr. Dušan Kogoj

*Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo
Jamova 2, SI-1000 Ljubljana*

¹ V *Geodetskem vestniku* 61 (4), december 2017, je na straneh 714 in 715 predstavljen instrument, ki ga v zbirki hrani Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo pri Univerzi v Ljubljani (UL FGG). Na predlog dr. Dušana Kogoja z UL FGG podajamo nov opis tega instrumenta.

